

על סמך דברים אלה שיער רד"ט אפרתי בספרו "תולדות אנשי שם" (ורשא תרל"ה)¹⁷ כי "האלוף ה"ר בנימין וואלף" (מפונא) הוא ר' בנימין בינוש מפונא זקנו של הגאון ר' לייב מקראקא, וממילא נדע יחסו של ר' בנימין זה אל הג"ר נפתלי הירץ מלבוב. ואולם השערה זו רחוקה היא ואף בלתי אפשרית: (א) ר' בנימין וואלף לחוד ור' בנימין בינוש לחוד. (ב) וכי חדר ר' בנימין איכא בשוקא דפונא? (ג) ועל כולם: ר' בנימין וואלף אבי ר' דוד טעביל מפונא, הי' בנו של הפו"מ ר' יהודא לייב¹⁸, וחתנו של ר' נפתלי הירש מלבוב, כאמור. פרטים אלו אינם תואמים את ר' בנימין מפונא, הנקרא "ר' בינוש ר' מענדלש", אם ע"ש אביו או ע"ש חותנו, שהיה שמו ר' מענדל.

(ג) מצד חותנו: הג"ר לייב הי' חתן החסיד ר' פישל מלבוב, פו"מ המדינה¹⁹, ועל שמו נקרא "ר' לייב ר' פישלס"²⁰. יש שכתבו²¹ שר' פישל זה הי' חתנו של הרב החסיד ר' מרדכי ב"ר יצחק שרנצלש מלבוב, נכדו של הגאון בעל שארית יוסף מקראקא. אך כ"ז אינו אלא השערה בעלמא.

בס' מצבת קדש דק"ק לבוב (ח"א סי' קי"ח) מובא נוסח מצבתה של "האשה החשובה וההגונה מרת גיטל בת האלף החסיד מו"ה מרדכי ז"ל", היא זוגתו של הרב ר' פישל מלבוב. על סמך זה (ולא על סמך שום מגילת יוחסין) קבע ר"י כהן צדק בספרו "דור ישרים"²¹ כי אבי מרת גיטל, חותנו של ר' פישל מלבוב, הוא הרב מהר"ר מרדכי ב"ר יצחק, פו"מ דק"ק לבוב וחתנו של הגאון בעל שארית יוסף מקראקא. ברור, שאין זו אלא השערה בלבד. מה עוד שבשום ספר נרפס לא מצאנו את צאצאי ר' לייב מקראקא מתייחסים לבעל שארית יוסף²² (אם כי זה כשלעצמו אינו ראיה).

ב. יחוס הגאון רבי יהושע אבד"ק לבוב וקראקא בעמח"ס מגיני שלמה (נפ' שנת ת"ח²²)

(א) מצד אמו: במגילת יוחסין "בית שמואל" הנדפס בר"ס "אמרות טהורות" (לובלין תרנ"ה, וגמר הדפסתו בתרנ"ח) כתב: "ואמו של הגאון בעל מגיני שלמה מ' היצל ... היתה בת הג' מוהר"ר אברהם בדנקיס אבד"ק קאריץ בהגאון מו"ה שמשון אבד"ק קרעמניץ ... בהגאון ר' בצלאל אביו של מהר"ל מפראג" עכ"ל. יחוס זה בדוּתא הוא.

מגיני"ח הנ"ל כתבה הרב ר"י לוונשטיין מסרוצק, כפי שהעיד בעצמו ב"הפלס" שנה ב' (עמ' 683), ע"ש [רמז לכך גם המהדיר בסוף המגיו"ח]. בס' עיר תהלה, קורות רבני בריסק (ע' 164) מצטט הרב ל"ש מתוך מכתבו של הגה"ק ר' שמשון מאוסטרופולי אל הגאון בעל מגיני שלמה (הנדפס בס' קרנים ע"פ דן ידן, זלקוא תס"ט). ר' שמשון מתייחס שם אל בעל מג"ש בתואר "ש"ב ובן דחיי". על סמך זה מניח הרב ל"ש שבעל מג"ש נין ונכד להגאון ר' שמשון מקרמניץ אחי מהר"ל הי', כשם שר' שמשון מאוסטרופולי הי' נכדו²³, ולכן קורא לו ר' שמשון "ש"ב ובן דחיי". מאוחר יותר פיתח הרב ל"ש השערה זו וקבע שהיחוס הוא ע"י אמו של בעל מג"ש, שהיתה בתו של בן הגר"ש מקרמניץ. בכל אופן מידע זה אינו יוצא מגדר השערה בעלמא.

ולא זו אף זו. נראה להוכיח שהדברים אינם נכונים. בשו"ת פני יהושע, מהדו"ק חאהע"ז סי' ח',

17. ראה הערה הקודמת והערה 5.

18. הקדמה למאמר החמישי והששי הנ"ל, מובא ב"לוחות זכרון" עמ' 5.

19. כן חרות על מצבתו בלבוב (מצב"ק ח"א 1 סי' כ"ד ושם 2 סי' מ"ד, אנשי שם עמ' 34). שם מתואר גם כאב"ד הקהלה והמדינה וכן מופיע בשו"ת הח' (מע' ל' אות ס"ב). אולם כבר העיד הרב ר. מרגליות ב"סיני" גליון קנ"ד (עמ' ריד) כי בנוסח המצבה שראו עיניו לא מופיע כלל תואר "אב"ד", וללא ספק הוסיפו בעל מצב"ק, כדרכו. בשער ס' חותם ד' (פפד"א תק"ג) מופיע כאב"ד לוקאבי, זאת אפשר לקבל, ולא נחרת על מצבתו בלבוב כי בסוף ימי חייו לא שימש כרבנות אלא כפרנסות המרינה שהיתה משרה נכבדה כשלעצמה, ואפשר שמדמיון האותיות בין לקוב ללבוב וכן מחמת שבסוף ימיו שימש דוד בלבוב, נוצרה הטעות של "אב"ד לבוב".

20. ראה שער הס' חותם ד' (הנ"ל): "הגאון מו"ה א"ל אבד"ק קראקא והגליל שהי' נקרא ר' לייב ר' פישלס".

21. "דור ישרים" עמ' 23.

22. יש להעיר, שעובדת היות ר' מרדכי שרנצלש חתנו של בעל שארית יוסף, אף היא עצמה נטולת יסוד ואין לה שום מקור. 22* על הגאון בעל מגיני שלמה, ראה: עיר הצדק (לבוב תרל"ד) עמ' 79 ואילך, כלילת יופי ח"ב דף א' ואילך, אנשי שם עמ' 82, ועוד.

23. מגיני"ח למהר"ל מפראג.

מביא הגאון מג"ש שזכה לכוון לדעת "הגאון מו"ה לייב מפראג" (המהר"ל). אם נכונה הידיעה האמורה, לפיה הי' המג"ש נינו של הגר"ש מקרמניץ, הרי הי' מהר"ל דודו זקנו של המג"ש, ולפי"ז הי' לו לכנות למהר"ל בתואר "דודי" או לפחות "שארי".

(ב) מגזע מהרש"ל: רבים כתבו שבעל מגיני שלמה מגזע מהרש"ל היה. ואין לזה בסיס כלשהו.

הראשון שמביא כן הוא ר"צ דיאמנד במגיוח"ס שהדפיס בר"ס אור צבי (לבוב תרל"ה) וחזר ע"כ בר"ס הקנה (קראקא תרנ"ד). מכאן ואילך חזרו על הדבר בכו"כ ספרים בשם "בקיאי יוחסין"²⁴. ואולם אין הדבר גבון, מלבד חוסר הבסיס. שכן פעמים אין-ספור מזכירו הגאון מג"ש למהרש"ל בספריו מגיני שלמה וש"ת פני יהושע, ומעולם אינו נושא בתואר "זקני", אף שסמוך לדורו של מהרש"ל הי' (שנפ' בשנת של"ד²⁵). נראה איפוא שנתחלף לו לר"צ דיאמנד "מגיני שלמה" ב"חכמת שלמה" (למהרש"ל), בנוסף לכך שבעל מג"ש חיבר ספרו לתרץ קושיות רש"י ז"ל שאליו כידוע התייחס הגאון מהרש"ל. שיבוש פשוט איפוא יש כאן.

יחוסים נוספים נדפסו ע"ש בעל מגיני שלמה²⁶, אבל אין להם שום מקור נאמן.

ג. יחוס הגאון הרמ"א

כמעט כל הידועים כיום ביחוסם להרמ"א, הרי זה ע"י חתנו של הרמ"א, הרב החסיד ר' שמחה בונם מייזלש מקראקא²⁷. ומכיון שהרמ"א, כידוע, הי' חתנו (בזו"ר) של הגאון ר' שכנא מלובלין²⁸, האמינו רבים כי יחוסם מגיע גם להגאון ר' שכנא. לאמיתו של דבר, הי' ר' בונם מייזלש מקראקא חתנו של הרמ"א מבתו שנולדה לו מזיווג שני (שהיתה בת הגאון ר' מרדכי גרשון כ"ץ, אבי הגאון בעל שארית יוסף מקראקא²⁹), וממילא אין המתייחסים האלה לרמ"א מתייחסים כלל להגאון רבי שכנא מלובלין.

זהו נוסח מצבת מרת דרעזיל, בתו של הרמ"א ז"ל³⁰: "יום שני דר"ח טבת שס"ב לפ"ק, הלכה לעולמה מרת דרעזיל בת הגאון מוהר"ר משה איסרל זצ"ל אשת מהר"ר בונם בן מהר"ר אברהם מייזלש זצ"ל ומתה צעירה לימים ובחכמה זקנה, ימים מועטים זה ארבעים שנה...". לפי זה נולדה מרת דרעזיל בשנת שכ"ב לפ"ק. ואילו אשתו הראשונה של הרמ"א, הרבנית מרת גאלדא בת הגאון ר' שכנא מלובלין נפטרה כעשר שנים קודם לכן, בשנת שי"ב לפ"ק³¹. על כרחך שמ' דרעזיל, מזוגתו בזו"ש של הרמ"א היתה, ולא מזו"ר. וממילא אין צאצאיה מתייחסים להגאון ר' שכנא מלובלין³².

24. מגיוח"ס בר"ס פענח רזא עם פי' יד המאיר (ורשא תרפ"ח), ועוד.

25. ראה נוסח מצבת מהרש"ל בס' לקורות היהודים בלובלין, עמ' 23.

26. הרב לוונשטיין מסרוצק ב"הפלס" שנה ב' עמ' 479 ואילך; הרב מיכלזון במגיוח"ס שבר"ס שו"ת ברכת כהן (פיטרקוב תרס"ח), עמ' 7.

27. נפטר שפ"ב לפ"ק (מפלת עיר הצדק). בכלל המתייחסים דרכו לרמ"א, כל המתייחסים לרמ"א ע"י הש"ך או ע"י בעל מהדורא בתרא חתן המהרש"א.

28. ראה דרכי משה יו"ד סי' ק"י ובהג"ה שם סעיף ו'. וע' מה שהאריך בזה הגרא"ז מרגליות בס' מעלות היוחסין (לבוב תר"ס) דף ו' ואילך.

29. ראה הקדמת ס' "פי שנים" (אלטונא ת"ץ). ובמעלות היוחסין (דף לג) נסתפק הגרא"ז מ' ודן בדבר מפני שלא הי' למראה עיניו ס' פי שנים הנ"ל.

30. לוחות זכרון עמ' 57.

31. שם, עמ' 47.

32. לעצם הדבר כבר כיוון הגר"ד גראס ממונקאטש במגיוח"ס שלו בר"ס חצות שמחה (ורשא תר"ץ).